

مرکز آموزش مجتمع فنی مازندران

دوره آموزشی:

سازمان تجارت جهانی

مجری:

مرکز آموزش مجتمع فنی مازندران

نشانی: بابل - حدفاصل بین کارگر و کشوری - سرداران ۱۰ - پلاک ۱۳ - تلفن: ۰۱-۳۲۲۵۱۸۰۰

ساری - خیابان معلم - جنب برنامه و بودجه - معلم ۲۹ - تلفن: ۰۱۷-۳۳۲۵۳۳۱۶

E-mail: mfmababol@yahoo.com

website: www.mfmababol.com

مقدمه:

کشورهای دنیا به وسیله شبکه های اقتصادی، سیاسی و اجتماعی پیچیده ای به یکدیگر مرتبط هستند. اقتصاد بین الملل روابط اقتصادی کشورهای مختلف جهان را بررسی می کند و چگونگی ایجاد این روابط و کاربردهای سیاسی آنها را نیز مورد بحث قرار می دهد. روابط اقتصادی هم از طریق تجارت کالا و هم از راه جریان سرمایه ایجاد می شود که هر کدام پیامدهای مربوط به خود را دارد.

آن دسته از مسائل اقتصادی که به تجارت کالا و خدمات مربوط می شود و از دیدگاه اقتصاد خرد، تحت عنوان نظریه های خالص تجارت و سیاست های بازرگانی مورد بررسی قرار می گیرد، " تجارت بین الملل " نامیده می شود.

مباحث جریان بین کشورهای دنیا به وسیله شبکه اقتصادی، سیاسی و اجتماعی پیچیده ای به یکدیگر مرتبط هستند. اقتصاد بین الملل روابط اقتصادی کشورهای مختلف جهان را بررسی می کند و چگونگی ایجاد این روابط و کاربردهای سیاسی آنها را نیز مورد بحث قرار می دهد. روابط اقتصادی هم از طریق تجارت کالا و هم از راه جریان سرمایه ایجاد می شود که هر کدام پیامدهای مربوط به خود را دارد. مباحث جریان بین الملل دارای های پولی مانند مکانیسم تعدیل تراز پرداخت های بین المللی و نظامهای پولی که از دیدگاه اقتصاد کلان مطالعه می شود " مالیه بین الملل " می نامند. در اوج جنگ جهانی دوم و بویژه در سالهای بعد از آن، تلاش های وسیعی برای نظم بخشیدن به مناسبات بین کشورها در عرصه های سیاسی و اقتصادی صورت گرفت. در زمینه سیاسی، نتیجه این تلاش ها به تأسیس سازمان ملل متحد به عنوان سازمانی برای مدیریت مناسبات سیاسی بین المللی انجامید.

نتیجه این تلاش ها در عرصه تجارت و بازرگانی در سال ۱۹۴۷ به تأسیس موافقت نامه عمومی تعرفه و تجارت (گات) منجر شد. بسیاری از کشورها مسائل مربوط به تجارت چند جانبه خود را حدود نیم قرن در چارچوب گات پیگیری می کردند. با این وجود، از یک سو به دلیل فقدان یک مبنای حقوقی برای گات، به عنوان یک سازمان بین المللی، و از سوی دیگر به دلیل گسترده و پیچیده تر شدن مسائل مربوط به تجارت و بازرگانی بین المللی ضرورت تأسیس یک نهاد مسئول در این زمینه در دهه آخر قرن بیستم بخوبی آشکار شد. بر همین اساس اعضای گات در دور اروگوئه که آخرین دور مذاکرات تجاری گات محسوب می شود با تصویب موافقت نامه مراکش سنگ بنای نهاد جدیدی به نام سازمان جهانی تجارت را گذاشتند.

سازمان جهانی تجارت گات به اضافه موارد متعدد دیگری است. گات در واقع مجموعه ای از قواعد و مقرراتی بود که هرگز از یک مبنای حقوقی به عنوان یک نهاد بین المللی برخوردار نبود و به طور موقت شکل گرفته بود در حالی که سازمان جهانی تجارت یک نهاد بین المللی با ساختار سازمانی دائمی است.

این سازمان که از سال ۱۹۹۵ جایگزین گات شده است یک سازمان بین المللی است که علاوه بر موافقت نامه عمومی تعرفه و تجارت، در چارچوب موافقتنامه های متعدد دیگری بر حقوق و تعهدات اعضاء نظارت می کند.

تفاوت دیگر گات با سازمان جهانی تجارت در این است که مقررات گات تنها شامل تجارت کالاها بود در حالی که موافقت نامه سازمان جهانی تجارت علاوه بر تجارت کالاها، تجارت خدمات و جنبه های تجاری مرتبط با مالکیت معنوی را نیز در بر می گیرد. تفاوت دیگر گات با سازمان جهانی تجارت، در نظام حل و فصل اختلافات است. در سازمان جهانی تجارت مقررات تفصیلی تر و عملی تری در مورد بررسی و اجرای تصمیمات نظام حل و فصل اختلاف وجود دارد. نظام حل و فصل اختلافات این سازمان محدودیت زمانی برای بررسی تعیین کرده و از این لحاظ از سرعت بیشتری نسبت به نظام حل و فصل اختلافات گات برخوردار است. در این نظام که جنبه خودکار دارد احتمال کارشکنی و تأخیر کمتر است. همچنین یک نهاد برای فرجام خواهی و بررسی نظرات هیأت حل و فصل اختلافات نیز در سازمان تجارت وجود دارد. اهداف یادشده در مقدمه موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت یعنی مواردی همچون بالابردن سطح زندگی مردم کشورهای عضو، فراهم نمودن امکانات ایجاد اشتغال کامل، افزایش درآمدهای واقعی و بالابردن سطح تقاضا، و بهره برداری مؤثر از منابع جهانی و گسترش تولید تجارت بین المللی اهداف سازمان جهانی تجارت نیز است. به اضافه این که در این سازمان، گسترش تولید و تجارت خدمات نیز علاوه بر گسترش تولید و تجارت کالاها مد نظر قرار گرفته است و استفاده از منابع جهانی هم به حمایت از محیط زیست و رشد پایدار مشروط شده است. بنابراین اگر اهداف سازمان جهانی تجارت را بخواهیم بطور خلاصه بیان کنیم عبارت خواهند بود از:

- ۱- مدیریت و نظارت بر اجرای ۲۸ موافقت نامه
  - ۲- مجمعی برای مذاکرات تجاری چند جانبه
  - ۳- مکانیسم حل و فصل اختلافات تجاری
  - ۴- بررسی و ارزیابی سیاست های تجاری اعضا
  - ۵- همکاری با دیگر سازمان های بین المللی در زمینه مدیریت اقتصاد جهانی
  - ۶- کمک به کشورهای درحال توسعه و اقتصادهای در حال گذار جهت برخورداری از مزایای نظام تجارت چند جانبه.
- سازمان جهانی تجارت (WTO) یک سازمان بین المللی است که قوانین جهانی تجارت را تنظیم و اختلافات بین اعضا را حل و فصل می کند. اعضای این سازمان، کشورهایی هستند که موافقت نامه های (حدود ۳۰ موافقت نامه) این سازمان را امضا کرده اند و تاکنون، تعداد ۱۵۶ کشور عضو این سازمان شده اند.

شناسنامه

سازمان تجارت جهانی را می توان در یک نگاه کوتاه به شرح زیر ارائه نمود:

تأسیس	اول ژانویه ۱۹۹۵ م.
نوع فعالیت	تجاری، قانونی، بین المللی
هدف	تنظیم قوانین تجارت بین المللی و رفع اختلاف
مقر	شهر ژنو در کشور سوئیس

تعداد اعضا	۱۵۶ منطقه و کشور
زبانهای رسمی	انگلیسی، فرانسه و اسپانیولی
دبیرکل	پاسکال لامي
ریاست	شورای عمومی سازمان تجارت جهانی

اهداف سازمان

اهدافی که سازمان جهانی تجارت برای خود تعریف کرده است به شرح زیر می باشد:

- ارتقای سطح زندگی
- تامین اشتغال کامل در کشورهای عضو
- توسعه تولید و تجارت و بهره وری بهینه از منابع جهانی
- دستیابی به توسعه پایدار با بهره برداری بهینه از منابع
- حفظ محیط زیست
- افزایش سهم کشورهای در حال توسعه و کمتر توسعه یافته از رشد تجارت بین المللی

اصول سازمان

این سازمان همچنین برای دستیابی به اهداف تعیین شده، اصولی را تدوین کرده است که کشورهای عضو می بایست به این اصول پایبند باشند و در صورت پایبند نبودن، مجازات هایی علیه این کشورها اعمال می شود. مهم ترین این اصول عبارت اند از:

- ۱- اصل عدم تبعیض و اصل دولت کامله الوداد: (OST FAVORED NATION (MFN) CLAUSE) طبق این اصل، اگر کشوری امتیاز بازرگانی یا تعرفه ای را در مورد یکی از کشورهای عضو اعمال نماید، این امتیاز یا تعرفه می بایست در مورد تمام شرکای تجاری عضو سازمان تجارت جهانی تعمیم یابد. البته این اصل یک استثنا نیز دارد که به همگرایی های اقتصادی مانند اتحادیه های گمرکی بین چند کشور مربوط می شود. این استثنا بدین معناست که سازمان تجارت جهانی، سایر پیمان های تجاری (مانند اتحادیه اروپا یا نفتا) را نیز به رسمیت می شناسد.
- ۲- استفاده از محدودیت های غیرتعرفه ای در تجارت همچون سهمیه بندی و صدور پروانه واردات ممنوع است و کشورها تنها با استفاده از وضع تعرفه های گمرکی مجازند از صنایع داخلی حمایت نمایند.
- ۳- پس از حذف موانع تجاری غیرتعرفه ای، کشورها می بایست تعرفه های گمرکی خود را تثبیت نمایند و به تدریج آن را کاهش دهند. البته این اصل نیز در مورد محصولات کشاورزی در کشورهایی که با مشکلات در پرداخت ها مواجه هستند، استثنا قایل شده است.
- ۴- برای کمک به رقابت محصولات تولیدی در کشورهای در حال توسعه، برقراری نظام تعرفه های ترجیحی با هدف اعطای امتیازات تجاری به بعضی از فرآورده های این کشورها مجاز است.
- ۵- کشورها مجاز به انجام هرگونه اقدامی که جنبه فروش زیر قیمت تمام شده (DUMPING) داشته باشد، نیستند.

۶- لازم است کشورها در مورد کالاهای داخلی و وارداتی رفتار کاملاً یکسانی داشته باشند.

۷- انجام مشورت در مورد سیاست های بازرگانی با دیگر اعضا و حل و فصل اختلافات ناشی از روابط تجاری از طریق مذاکره.

ارکان سازمان

سازمان جهانی تجارت برای دستیابی به موافقتنامه های مورد تایید اعضا و نیز نظارت بر حسن انجام آنها از وجود ارکان مختلف تصمیم گیری، نظارتی، اجرایی و حقوقی بهره می برد. این ارکان عبارتند از:

کنفرانس وزیران، شورای عمومی، رکن حل اختلاف، رکن بررسی خط مشی تجاری و شوراها.

کنفرانس وزیران

کنفرانس وزیران بالاترین رکن سازمان تجارت جهانی است و نمایندگان همه اعضا را در بر می گیرد. کنفرانس وزیران معمولاً از وزیران بازرگانی یا وزیرانی که مسئولیت امور تجارت خارجی در کشورهای عضو سازمان جهانی تجارت را برعهده دارند تشکیل شده و دست کم هر دو سال یکبار برگزار می شود.

در نشست کنفرانس وزیران دستور کار تهیه شده توسط شورای عمومی مورد بررسی قرار می گیرد و در خصوص تمامی مسائل مربوط به امور سازمان در چارچوب موافقتنامه های تجاری چند جانبه تصمیم گیری می شود.

اختیارات کنفرانس وزیران عبارت است از:

- محقق ساختن کارکردهای سازمان،

- اتخاذ اقدامات لازم در این راستا

- تصمیم گیری در زمینه توافقنامه های تجارت چند جانبه در صورت درخواست هریک از اعضا.

جلسات کنفرانس وزیران حداقل هر دو سال یکبار تشکیل می شود. کنفرانس وزیران سازمان برای اولین بار در دسامبر سال ۱۹۹۶ در سنگاپور تشکیل شد. این کنفرانس همچنین در سال های ۱۹۹۸ در ژنو، ۱۹۹۹ در سیاتل آمریکا، ۲۰۰۱ در دوحه قطر، ۲۰۰۳ در کنکان مکزیک و ۲۰۰۵ در هنگ کنگ برگزار شد.

کنفرانس اول

کنفرانس وزرای *WTO* در سال ۱۹۹۶ کنفرانس افتتاحیه وزرا در سال ۱۹۹۵ در سنگاپور برگزار گردید. عدم توافق اقتصادهای کاملاً پیشرفته و در حال توسعه در این کنفرانس بر سر مسایل مطروحه عیان شد و به آنها عنوان " مسایل سنگاپور " را بخشید.

کنفرانس دوم

کنفرانس دوم وزرا در سال ۱۹۹۸ در سوئیس برگزار شد.

کنفرانس سوم

کنفرانس سوم وزرا در سال ۱۹۹۹ در سیاتل واشنگتن برگزار شد و به شکست انجامید. تظاهرات گسترده و تلاش پلیس و گارد ملی برای کنترل جمعیت معترض توجه جهانیان را به خود جلب نمود.

کنفرانس چهارم

کنفرانس چهارم وزرا در سال ۲۰۰۱ در دوحه برگزار شد.

کنفرانس پنجم

کنفرانس پنجم وزرا در سال ۲۰۰۳ در کنکون مکزیکو و با هدف توافق برسر گفتگوهای دور دوحه انجام گرفت. ائتلاف کشور جنوب جی ۲۰ (به رهبری هند، چین و برزیل) با تقاضای شمالی ها مبنی بر پذیرش مخالفت کردند و خواستار پایان پرداخت یارانه کشاورزی در اتحادیه «مسایل سنگاپور» به اصطلاح اروپایی و ایالات متحده شدند. مذاکرات بی هیچ نتیجه ای متوقف شد.

کنفرانس ششم

کنفرانس ششم وزرا در دسامبر سال ۲۰۰۵ در هنگ کنگ برگزار گردید. قرار بود مذاکرات دوحه پس از چهار سال، پیشرفتی داشته باشد. کنفرانس بسیار جالبی بود این روند می شد به نتیجه گیری از دور جدید مذاکرات در سال ۲۰۰۶ منتهی شود. در این کنفرانس کشورها تصمیم گرفتند تا پایان سال ۲۰۱۳ هرگونه یارانه برای صادرات محصولات کشاورزی خود را قطع کنند و تا پایان سال ۲۰۰۶ نیز پرداخت یارانه برای صادرات پنبه را متوقف سازند. بعلاوه بحث کشورهای در حال توسعه این بود که باید به کالاهای بدون تعرفه و آزاد از کشورهای دارای کمترین سطح توسعه هم دسترسی داشته باشند. همه کالاها به جز تسلیحات نظامی از سوی اتحادیه اروپایی تا سقف ۳ درصد از خطوط تعرفه ای معاف شدند. سایر مسایل مهم نیز به مذاکرات بیشتر و کامل شدن در پایان سال ۲۰۰۶ موکول شدند.

شورای عمومی

شورای عمومی که پس از کنفرانس وزیران عالی ترین رکن تصمیم گیری در سازمان تجارت جهانی محسوب می شود، عهده دار امور جاری و موضوعات روزمره و کارکردهای این سازمان است. طبق موافقتنامه تأسیس سازمان جهانی تجارت، این شورا که متشکل از تمامی اعضای سازمان جهانی تجارت است وظایف خود را در سه شکل:

الف - شورای عمومی، ب - هیأت حل و فصل اختلاف، ج - هیأت بررسی سیاست تجاری انجام می دهد. نشست های عادی شورای عمومی معمولاً هر دو ماه یکبار با شرکت سفرای کشورهای عضو تشکیل می شود.

شورای عمومی در فاصله بین اجلاس های کنفرانس وزیران، به نمایندگی از سوی کنفرانس تمامی امور مربوط به سازمان جهانی تجارت را انجام می دهد. این شورا چه در شکل هیأت حل و فصل اختلاف که برای نظارت بر رویه های حل و فصل اختلاف اعضاء تشکیل جلسه می دهد و چه در شکل هیأت بررسی سیاست تجاری که برای تجزیه و تحلیل سیاست تجاری اعضاء تشکیل جلسه می دهد، گزارشات خود را به کنفرانس وزیران ارائه می کند.

مقر این شورا در ژنو قرار دارد و معمولاً هر دو ماه یک بار تشکیل جلسه می دهد. شرکت کنندگان در جلسات شورای عمومی را نمایندگان همه اعضاء (معمولاً سفرا یا معادل آنها) تشکیل می دهند. شورای عمومی مستقیماً به کنفرانس وزیران گزارش می دهد.

رکن حل اختلاف

ممکن است یک دولت عضو سازمان مدعی شود که عضو دیگری معاهده یا تعهدی را برخلاف مصالح وی نقض نموده است. در چنین شرایطی، شورای عمومی به عنوان رکن حل اختلاف تشکیل جلسه می دهد.

رکن بررسی خط مشی تجاری

شورای عمومی، همچنین می تواند به عنوان رکن بررسی خط مشی تجاری تشکیل جلسه دهد. این رکن ریاست، قوانین و رویه خاص خود را دارد و به تجدید نظر در سیاست های تجاری اعضا برای آماده کردن آن در مکانیزم بازرگانی در سیاست تجاری می پردازد. در ابتدای هر سال ریاست و دو معاونت این رکن از بین اعضا برای یک سال انتخاب می گردند.

شوراها

شوراها برای اجرای وظایف سازمان تجارت جهانی و عموماً زیر نظر شورای عمومی تشکیل می شوند. این شوراها به صورت تخصصی وظیفه بررسی و تدوین موافقتنامه های عمومی را بر عهده دارند. این شوراها عبارتند از:

۱ - **شورای تجارت کالا:** شورای تجارت کالا وظیفه بررسی و نظارت بر موافقتنامه های چندجانبه مربوط به تجارت کالا را برعهده دارد. سیزده موافقتنامه در زمینه تجارت کالا به امضای اعضای سازمان تجارت جهانی رسیده است که مهم ترین آنها، موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت و توافقات مربوط به آن می باشد. این شورا ۱۰ کمیته دارد که هر کدام در زمینه خاصی فعالیت می کند (مانند کشاورزی، دستیابی به بازار، پارانه ها، اقدامات ضد فروش زیر قیمت تمام شده و غیره).

۲ - **شورای تجارت خدمات:** بررسی و نظارت بر موافقتنامه عمومی تجارت خدمات برعهده شورای تجارت خدمات است. شرکت در این شورا برای تمام اعضای سازمان تجارت جهانی آزاد است. کمیته خدمات مالی، کمیته تعهدات مشخص و گروه های کاری آیین نامه های داخلی و قواعد موافقتنامه عمومی تجارت خدمات، جزو ارکان متمم حاضر در این شورا است.

۳ - **شورای جنبه های مرتبط با تجارت حقوق مالکیت فکری:** حقوق مالکیت معنوی، حقوقی است که افراد به واسطه خلق اندیشه ها و ایده ها از آن برخوردارند. این شورا وظیفه بررسی و نظارت بر کارکردهای موافقتنامه های مربوط به مالکیت معنوی را برعهده دارد.

۴ - **کمیته ها و سایر بدنه های متمم:** دارای کمیته های وابسته بخود هستند که از نظر سلسله مراتب سازمانی در مرحله بعد از این شوراها قرار می گیرند. این کمیته ها که متشکل از تمامی اعضای سازمان جهانی تجارت هستند به شوراها مربوطه گزارش می دهند. تعداد این نوع کمیته ها در زیر مجموعه شورای تجارت کالاها ۱۶ مورد است که در زمینه های تخصصی فعالیت می کنند.

همچنین شورای تجارت خدمات نیز ۴ کمیته وابسته به خود دارد. در سطح شورای عمومی نیز هیأت حل و فصل اختلاف دو نهاد فرعی وابسته دارد که عبارت است از پانل های حل و فصل اختلاف و هیأت استیناف. هر یک از شوراها سطوح عالی سه کمیته اصلی در سازمان تجارت جهانی دارد:

● کمیته تجارت و توسعه

● کمیته محدودیت های تراز پرداخت ها

● کمیته بودجه، مالی و تشکیلاتی

وظایف این کمیته ها بر مبنای موافقتنامه های تجاری چندجانبه و مصوبات شورای عمومی تعریف می شود.

عضویت در این کمیته ها برای تمامی اعضای سازمان تجارت جهانی آزاد است.

همچنین کمیته های تجارت و محیط زیست و موافقتنامه های منطقه ای تجاری نیز زیر نظر شورای عمومی فعالیت می کنند.

دبیرخانه

دبیرخانه سازمان جهانی تجارت که مقر آن در شهر ژنو سوئیس است مسئول اداره امور اداری است. در حال حاضر سازمان جهانی تجارت حدود ۷۰۰ کارمند دارد. عمده فعالیت دبیرخانه مربوط به مذاکرات الحاق اعضای جدید و ارائه مشورت های لازم به کشورهای متقاضی عضویت در سازمان می باشد. در رأس دبیرخانه مدیرکل قرار دارد که توسط شورای عمومی انتخاب می شود. مدیرکل با همکاری معاونان خود امور دبیرخانه و بخش های مختلف آن را اداره می کند. اولین مدیرکل سازمان جهانی تجارت «پیتر ساترلند» آخرین مدیرکل گات بود که برای مدتی پس از تأسیس این سازمان مدیرکلی آن را نیز بر عهده داشت.

« دومین مدیرکل سازمان جهانی تجارت "رناتو روجیرو" از ایتالیا بود که دوره چهار ساله او که از سال ۱۹۹۵ آغاز شده بود در آوریل سال ۱۹۹۹ به پایان رسید.

سومین مدیرکل سازمان جهانی تجارت آقای "مایک مور" از استرالیا بود که از سال ۱۹۹۹ تا سال ۲۰۰۲ در این منصب قرار داشت.

چهارمین مدیرکل سازمان آقای "سوپاچای پانیچ پاکدی" از تایلند بود که از سال ۲۰۰۲ تا سال ۲۰۰۵ عهده دار این مسوولیت بود. مدیر کنونی سازمان که در واقع پنجمین مدیرکل این سازمان می باشد آقای "پاسکال لامی" از کشور فرانسه است که از سال ۲۰۰۵ عهده دار این سمت شده است.

نشست های غیررسمی

اگرچه نشست های غیر رسمی در قالب نمودار تشکیلاتی سازمان جهانی تجارت قرار ندارد، اما از آنجا که تصمیم گیری در این سازمان براساس اجماع آراء صورت می گیرد شکی نیست که دستیابی به این امر بدون رایزنی های قبلی بین اعضاء امکان پذیر نخواهد بود. بر همین اساس مشورت های غیررسمی در اشکال مختلف حتی در سطح رؤسای هیأت های نمایندگی نقش مهمی در نیل به اجماع نظر اعضای سازمان ایفا می کند و لازمه نشست های رسمی کمیته ها و شوراهای مختلف محسوب می شود. این رایزنی ها در زمینه موافقت اعضاء با قبول عضویت یک کشور جدید بسیار حائز اهمیت است.

عضویت در سازمان تجارت جهانی

عضویت در سازمان تجارت جهانی مستلزم پذیرفتن اصول و معاهدات متعددی است که مورد قبول کشورهای عضو قرار گرفته است. این مراحل شامل تقاضای عضویت، پذیرش درخواست (الحاق به عنوان عضو ناظر)، تدوین گزارش سیاست های تجاری کشور، تشکیل گروه کاری الحاق و در نهایت مذاکرات دوجانبه و چند جانبه ای به منظور تعیین شرایط عضویت و حصول توافق برای الحاق می باشد. هم اکنون سازمان تجارت جهانی ۱۵۶ عضو دارد (نزدیک به تمامی ۱۲۳ کشوری که اجلاس اروگوئه شرکت کردند، امروز در این سازمان عضو دائم شده اند) بیست و هفت بخش از اتحادیه اروپا نیز به عنوان نمایندگان اتحادیه حضور دارند. اعضا می بایست در طی مرادوات با دیگر کشورهای عضو تعامل داشته باشند و لزوم عضویت در سازمان این امر را تایید نمی کند که کشورها می توانند در منطقه اقلیمی خود خودکفا باشند و یا به استقلال دیگر کشورها صدمه ای وارد بیاورند.

به طور کلی، ما هر چه بیشتر به سوی ایجاد یک محیط رقابتی در کشور پیش رفته و شرایط لازم برای ارتقای قدرت رقابت صنایع داخلی را فراهم کنیم، الحاق به WTO برای کشور ثمربخش تر و هزینه های آن کمتر خواهد بود. خوشبختانه در سالهای اخیر اقداماتی در این راستا انجام شده است. در برنامه سوم مسائلی چون خصوصی سازی، تنظیم انحصارات و رقابتی کردن فعالیت های اقتصادی، اصلاح نظام مالیاتی، جهش صادراتی، حذف موانع غیرتعرفه ای و تبدیل آنها به تعرفه های گمرکی و راه اندازی شبکه جامع اطلاع رسانی بازرگانی کشور (داخلی و خارجی) پیش بینی شده است.

در حال حاضر ایران در زمینه ارزش گذاری گمرکی و قواعد مبدا، استانداردها و حقوق مصرف کننده، رقابت و مقابله با انحصار، اقدامات ضد دامپینگ و اقدامات حفاظتی و جبرانی برای حمایت از صنایع داخلی در شرایط اضطراری و مقابله با ورود کالاهای یارانه ای کمبودهای قانونی دارد و باید قوانینی تدوین و تصویب شود. در زمینه حقوق مالکیت فکری هم از یک طرف قوانین مربوط به کپی رایت و مالکیت صنعتی باید اصلاح و تکمیل شود. از جمله قوانینی درباره علائم جغرافیایی، طرح های صنعتی، اطلاعات افشا نشده، طرح های ساخت مدارهای یکپارچه و کنترل رویه های ضد رقابتی تصویب شود و از طرف دیگر باید حداقل به کنوانسیون های بین المللی ذکر شده در موافقت نامه WTO درباره حقوق مالکیت فکری یعنی موافقت نامه TRIPS ملحق شویم.

علاوه بر ضرورت رفع کمبودهای موجود، برخی رویه ها همچون رویه های زیر نیاز به اصلاح و یا لغو دارد:

- حذف برخی مجوزها و ممنوعیت های موجود در زمینه تجارت برای برخی کالاها،
- حذف قانون اخذ مابه التفاوت توسط سازمان حمایت مصرف کنندگان و تولیدکنندگان برای کالاهای وارداتی،
- حذف برخی معافیت ها و امتیازات اعطایی به صادرکنندگان،
- حذف برخی شرایط و محدودیت های مندرج در قانون تشویق و حمایت سرمایه گذاری خارجی و آیین نامه اجرایی آن برای سرمایه گذاران خارجی، (مثل امکان استفاده از الزام فروش داخلی و امکان محدودسازی انتقال ارز به خارج)،
- حذف و یا تعدیل ممنوعیت های موجود برای فعالیت خارجیان در زمینه خدمات از جمله خدمات مالی (بانک و بیمه)، حمل و نقل و مخابرات.

در سالهای اخیر اقدامات سودمندی مانند یکسان سازی نرخ ارز، گسترش خصوصی سازی، لغو برخی انحصارات و افزایش رقابت، اصلاح نظام مالیاتی، تکیه بر سیاست توسعه صادرات، تصویب قانون تشویق و حمایت سرمایه گذاری خارجی، کاهش موانع غیرتعرفه ای از جمله حذف بسیاری از مجوزهای وارده و تصویب قانون تجمیع عوارض انجام گرفته است. با این حال، هنوز کمبودها و ایرادهای زیادی در قوانین و رویه های موجود به چشم می خورد.

گسترش روزافزون حجم تجارت جهانی و اهمیت اقتصاد بین المللی، شرایطی را بوجود آورده که تقریباً هیچ کشوری نتواند بدون تجارت، فعالیت های اقتصادی و تجاری خود را به طور بهینه انجام دهد. در حال حاضر کمی بیش از ۹۰ درصد تجارت جهانی توسط کشورهای عضو سازمان تجارت جهانی انجام می پذیرد لذا کشوری که می خواهد در صحنه اقتصاد بین الملل و تجارت جهانی سهمی را از آن خود نماید مجبور است به توافقات و تعهدات بین المللی در زمینه تجارت پای بند باشد. اصولاً مسئله الحاق کشورهای مختلف به سازمان تجارت جهانی از جنبه های مختلف قابل بررسی و توجه است و شاید از مهمترین جنبه ها، جنبه های حقوقی و اقتصادی است. زیرا موضوعات قابل طرح در این حوزه، مباحث پایه ای و ساختاری را شامل می شود که سایر موارد بر روی آنها استوار می گردد. تحولات اقتصاد بین الملل در طی سال های پس از جنگ جهانی اول، برپایی محافل اقتصادی سیاسی در راستای گسترش حجم تجارت و برپایی نشست ها و گردهمایی های اولیه در میان کشورهای صنعتی آن زمان تماماً حول دو محور اصلی در جریان بوده است. در یک طرف دیدگاه هایی مطرح شده است که توجه خود را معطوف تجارت کالایی نموده و در طرف دیگر گردهمایی هایی است که خطوط کلی حرکت اقتصاد جهانی را از بعد بازارهای پولی و مالی مورد توجه قرار داده اند و شاید بتوان گفت برآیند خطوط فکری و تحولات مذکور، در تشکیل سازمان تجارت بین المللی (ITO) تبلور یافت که به لحاظ اختلاف نظرهایی که در میان ۲۳ کشور اولیه عضو پدیدار شد، اهداف آن جامه عمل نپوشید و در نهایت به برقراری توافقنامه عمومی تعرفه و تجارت (GATT) در سال ۱۹۴۷ انجامید.

نکته قابل توجه اینکه در تمامی مراحل تکوین تحولات اقتصاد سیاسی و بین المللی طی سال های پس از جنگ جهانی اول و تشکیل سازمانها و موافقتنامه های تجارت جهانی، بهره مندی از اصل مزیت نسبی و به مفهومی دیگر ایجاد شرایط و زمینه های مورد نظر به منظور بروز خلاقیت ها و برخورداری کشورها از توانمندی های بالفعل و بالقوه آنها در راستای حضور هر چه موثرتر در صحنه اقتصاد بین المللی بوده است. در واقع آنچه که تئوری های تجارت بین المللی نشان می دهند، کشورهای موفق در صحنه تجارت جهانی، براساس اصل تقسیم کار و تخصص بین المللی، در تولید و صادرات آن دسته از کالاها تخصص و مهارت یافته اند که منابع اولیه آن را اعم از انسانی یا فیزیکی در اختیار داشته اند و با عنایت به اصل حداقل هزینه تولید و براساس بهره مندی از مزیت نسبی، ملاک و معیار نوع کالاهای تولیدی خود را انتخاب نموده اند. در حقیقت در طول ۸ دور مذاکرات طولانی گات در ارتباط با تجارت جهانی که در میان کشورهای مختلف عضو برقراری گردیده است، همواره بهره مندی از اصل مزیت نسبی و اتکاء به توانمندی های کشورها در حضور هرچه موفق تر آنها در عرصه بین المللی عامل اساسی در تصمیم گیری ها، توافقات و اعطای امتیازات تجاری میان کشورها بوده است.

لزوم بستر سازی اقتصادی و حقوقی در راستای الحاق به سازمان تجارت جهانی باتوجه به اصل مزیت نسبی و در راستای گسترش تجارت جهانی به عنوان یک اصل مهم و اجتناب ناپذیر، محدودیت ها، موانع و مشکلات گوناگون از ابعاد مختلف وجود داشته است که از سوی کشورهای مختلف نمود پیدا کرده و روند تحقق اهداف مورد انتظار از توقفات تجاری را کند و گاه متوقف ساخته است. از جمله این محدودیت ها می توان به محدودیت های حقوقی و اقتصادی مختلف اشاره کرد.

لذا به جهت بهره مندی هر چه بهتر و بیشتر کشورها از توافقات تجاری موثر لازم است محدودیت ها برطرف گردد. در این چارچوب فکری و نظری است که لزوم تطبیق میان قوانین و مقررات حاکم بر کشورهای مختلف عضو، قواعد و اصول گات معنا پیدا کرده و کشورها را ملزم به سازگاری در این زمینه نموده است.

به عبارتی هر کشور در صحنه تجارت آزاد بین المللی دارای مبانی و نظام حقوقی و اقتصادی خاصی است که در برخی موارد مغایر و یا ناسازگار با مقررات سازمان تجارت جهانی می باشد و این امر ممکن است بهره مندی هرچه بیشتر این کشورها را از شرایط تجارت آزاد، خدشه دار سازد لذا تلاش در جهت رفع آنها برای هر کشوری اجتناب ناپذیر می باشد. برای نمونه، مقررات و اصول این سازمان ممکن است در برخی از امور با اصولی از قوانین هر کشوری از جمله قانون اساسی، قوانین بانکداری، بیمه، سرمایه گذاری خارجی و ... در ناسازگاری مستقیم یا غیر مستقیم قرار داشته باشد لذا کشوری که خواهان عضویت می باشد مستلزم آن است که تغییراتی را بوجود آورد تا ضمن حفظ ارزش های حاکم بر نظام اقتصادی - حقوقی خود، زمینه های حقوقی لازم و مناسب برای الحاق به سازمان تجارت جهانی را فراهم سازد. یادآور می شود که در کنار فراهم نمودن زمینه های حقوقی لازم جهت عضویت در سازمان تجارت جهانی، ابعاد اقتصادی مساله نیز بسیار حائز اهمیت و درخور توجه است. چنانکه در بعد موانع و محدودیت های اقتصادی می توان به تاثیر عضویت بر بخش های مختلف اقتصاد و توانمندی های بالقوه و بالفعل آنها اشاره نمود.

لزوم تطبیق برخی از قوانین و مقررات حاکم بر کشور

در خصوص تطبیق قوانین می توان به دو بعد اساسی به طور مختصر اشاره نمود:

الف - بررسی سازگاری یا ناسازگاری قوانین کلان موثر در سیاستگذاری ها.

ب - بررسی سازگاری یا ناسازگاری قوانین موضوعی - تخصصی موثر.

۱- قانون اساسی کشور

۲- قانون انحصار تجارت خارجی

۳- قوانین و مقررات صادرات و واردات

قانون اساسی

با توجه به آنکه قانون اساسی در هر کشور به عنوان روح حاکم بر کلیه قوانین از اولویت و اهمیت بسزایی برخوردار است، لذا توجه به اصولی از این قانون که تعارضاتی را به طور مستقیم و یا غیر مستقیم با قواعد سازمان آشکار می سازد ضروری و اجتناب ناپذیر است که در ادامه مورد بررسی قرار می گیرد:

اصل ۴ - کلیه قوانین و مقررات مدنی، جزایی، مالی، اقتصادی، اداری، فرهنگی، نظامی، سیاسی و غیر آنها باید بر اساس موازین اسلامی باشد. این اصل بر عموم اصول قانون اساسی و قوانین و مقررات دیگر حاکم است و تشخیص این امر به عهده فقهای شورای نگهبان است.

در بند ۴ از ماده ۱۶ موافقتنامه تاسیس سازمان تجارت جهانی (که هر عضو را ملزم به تطبیق قوانین و آئین نامه های اداری خود با تعهداتش در گات می نماید) و یا ماده ۳۳ موافقت نامه راجع به جنبه های مرتبط با تجارت حقوق مالکیت معنوی و غیره از جمله مواردی هستند که تعمق در آنها ضروری می باشد تا شفافیت قانونی فراهم آید.

اصل ۴۴ - نظام اقتصادی جمهوری اسلامی ایران بر پایه سه بخش دولتی، تعاونی و خصوصی استوار است. بخش دولتی شامل کلیه صنایع بزرگ، صنایع مادر، بازرگانی خارجی، معادن بزرگ، بیمه، بانکداری و ... و مانند اینهاست که به صورت مالکیت عمومی در اختیار دولت است.

از جمله مغایرت های آشکار میان قواعد گات و قوانین کشور در این اصل است که دولتی بودن تجارت، خارجی را مطرح می نماید. براساس اصول و قوانین گات از جمله اصل دسترسی به بازار موضوع اصل ۱۶ آزادسازی تجاری از جمله اصول اولیه حاکم بر گات می باشد که کشورها می باید در آغاز پیوستن به سازمان تجارت جهانی آن را مورد توجه قرار دهند.

چنانکه در بند ۸ الف از ماده ۳ گات چنین مطرح می کند که: "مقررات این ماده حاکم بر تهیه محصولات توسط کارگزاری های دولتی اعمال نخواهد شد." یا در بند ۲ از ماده ۱۷ گات چنین آمده است که: "مقررات بند ۱ این ماده ناظر بر واردات محصولات برای مصرف فوری یا آتی دولتی نمی باشد."

همچنین در ماده ۱۳ موافقت نامه تجارت خدمات مطرح شده است که "...: مقررات مواد ۲۶ و ۷۱ در مورد قوانین مربوط به خرید خدمات توسط موسسات دولتی اعمال نخواهد شد."

به عبارت دیگر محتوای اصل ۴۴ قانون اساسی با اهداف نهایی گات که آزادسازی هرچه بیشتر تجارت خارجی را مطرح می سازد ممکن است در سازگاری کامل نباشد و به این منظور ایجاد ساز و کاری میان قواعد گات و قوانین حاکم بر نظام اقتصادی خارجی کشور با انجام تعدیلاتی ضروری است.

اصل ۷۷ - عهدنامه ها، مقاله نامه ها، قراردادهای و موافقت نامه های بین المللی باید به تصویب مجلس شورای اسلامی برسد. بدین ترتیب تصویب و تایید مجلس شورای اسلامی در مورد موافقت نامه های بین المللی در مسیر اتخاذ توافقات تجاری لازم الرعایه خواهد بود که از این نظر در پروسه اجرایی تنظیم توافقات تجاری توجه به این مسئله و امکان تحقق یا عدم تحقق آن بسیار ضروری است. چنانکه طبق ساختار سازمانی WTO، هر دو سال یکبار نمایندگان کشورهای عضو به منظور تبادل نظر و اتخاذ توافقات تجاری تشکیل جلسه داده و در صورت نیاز تصمیم گیری هایی نیز

به انجام می رسد. لذا ضروری است به منظور تسهیل فرآیند تصمیم گیری، رویه قانونی اتخاذ گردد که ضمن نظارت مجلس امکان اتخاذ تصمیمات راجع به توافقات تجاری میسر شود. چنانکه در حال حاضر نیز کلیه قراردادهای و توافقات بین المللی بایستی به تصویب مجلس شورای اسلامی برسد.

اصل ۸۱ - "دادن امتیاز تشکیل شرکت ها و موسسات در امور تجاری -صنعتی، کشاورزی .... به خارجیان مطلقاً ممنوع است." بدین ترتیب اقدام به سرمایه گذاری خارجی و گسترش آن که یکی از اهداف توافقات تجاری بین المللی در چارچوب توافقات مربوط به اقدامات سرمایه گذاری مرتبط با تجارت و بسط سرمایه گذاری های خارجی محسوب می گردد، در ناسازگاری با اصل فوق است.

اصل ۱۳۹ - "صلح دعاوی راجع به اموال عمومی دولتی یا ارجاع آن به هر داوری در هر مورد موکل به تصویب هیات وزیران است و باید به اطلاع مجلس برسد. در مواردی که طرف دعاوی خارجی باشد و در موارد مهم داخلی باید به تصویب مجلس برسد. موارد مهم را قانون تعیین می کند." در این رابطه در توافقات تجاری جهانی، موافقت نامه ای هم در مورد قواعد و رویه های حاکم بر حل اختلاف به تصویب رسیده که مطابق با آن مرجع حل اختلاف مسئول رسیدگی به اختلاف تجاری میان کشورهای عضو سازمان تجارت جهانی می باشد و دخالت مجالس قانونگذاری هیچ یک از کشورهای عضو در این رابطه مطرح نشده است. چنانکه هیات مزبور ضمن رعایت سلسله مراتب و قواعد مشخصی که در این رابطه در نظر گرفته شده است، اقدام به حل اختلاف خواهد نمود و در واقعه تصمیم نهایی در خصوص حل مسائل و اختلافات میان اعضاء توسط این مرجع اتخاذ می گردد.

قانون انحصار تجارت خارجی

طبق مفاد مواد (۱)، (۲)، و (۳) این قانون محوریت نقش دولت در نظام بازرگانی خارجی مورد تاکید قرار گرفته است. چنانکه به عنوان مثال در ماده (۱) به انحصار دولت در تجارت خارجی اشاره داشته و حق صادر کردن و وارد کردن کلیه محصولات ... و شرایط ورود و صدور آنها ... به دولت واگذار شده است.

در ماده (۲) به این نکته اشاره می کند وارد کردن هر نوع محصول صنعتی به ایران به جز مواردی که در قانون پیش بینی شده مشروط به شرط حتمی صادر کردن محصولات به ایران است. همچنین در بند الف از ماده (۳) قانون فوق، اجازه وارد کردن محصولات خارجی طبق مقررات خاصی به اشخاصی یا موسسات مختلف غیردولتی داده شده است که پیچیدگی های بسیار و تنوعات مختلف تصمیم گیری و سیاستگذاری را مطرح می کند. چنانکه در قوانین جاری ملاحظه می گردد، شرایط ورود کالا در مقاطع زمانی خاص با مقررات مختلفی مواجه است که جمع بندی آنها در یک مجموعه منسجم، کار بسیار دشوار و عملاً غیر ممکن است.

قوانین و مقررات صادرات و واردات

از جمله دیگر قوانین حاکم بر تجارت خارجی که در ناسازگاری با برخی اصول و قوانین حاکم بر گات می باشد قوانین و مقررات صادرات و واردات است. به عنوان مثال در ماده ۳ این قانون کالاهای صادراتی به چهار گروه مجاز، مجاز

مشروط، غیر مجاز و ممنوع تقسیم شده است که با قوانین گات در خصوص دسترسی به بازار (اصل ۱۶) مغایر می باشد. همچنین در ماده ۳۱ از قانون مذکور دولت موظف است واردات کالاهایی را که در داخل کشور به مقدار نیاز تولید می شود یا امکانات بالقوه تولید آنها فراهم است را در صورتی که منجر به تورم قیمت کالاهای اساسی نشود غیر مجاز اعلام می نماید.

در صورتی که طبق اصول (۱) و (۲) مقررات عمومی تعرفه و تجارت، تجارت بین المللی بایستی بر اساس اصل عدم تبعیض استوار باشد و صنایع داخلی بایستی بر اساس تعرفه های گمرکی و نه از طریق موانع تجاری یا ممنوعیت ورود حمایت شوند.

در این ارتباط برخی از موارد قانون صادرات و واردات از جمله ماده ۳۴ و ۳۵ ناسازگاری با توافقات دور اروگوئه و اصول اساسی مقررات عمومی تعرفه و تجارت (گات ۱۹۴۷) دارند که تجدید نظر در موارد قانونی فوق پیش از عضویت در سازمان تجارت جهانی را الزامی می نماید.

از سوی دیگر برخی از مواد قانونی تشویق صادرات و تولید مصوب بهمن ۱۳۳۳ با اصلاحات آن، نیز با اصول و قوانین گات سازگار نمی باشد. از جمله ماده ۳ که ضمن آن مزایایی برای تولیدکنندگان و صادرکنندگانی که فعالیت های خود را معطوف صدور یک یا چند نوع کالا نموده و یا به استخراج و بهره برداری از معادن یا ذوب و تصفیه مواد معدنی و تولید محصولات صنعتی اقدام می نمایند، در نظر گرفته شده است که در عمل با برخی مواد گات ناسازگار می باشد. بعنوان مثال می توان به موارد زیر اشاره نمود:

- بند ب از ماده ۱۶ (منع وضع یارانه بر صادرات مواد اولیه)،
- ماده ۱۳ (اجرای غیر تبعیضی محدودیت های مقداری)،
- ماده ۱۹ (مذاکره در باب تعهدات خاص)

هر چند که مطابق با برخی مفاد موافقت نامه های دور اروگوئه از جمله ماده ۲ از موافقت نامه اقدامات حفاظتی و یا ماده ۱۵ از توافقنامه بخش کشاورزی و... استثناهایی بر رفتار کشورهای بخصوص در حال توسعه در نظر گرفته شده، لیکن این استثناءها جنبه کلی نداشته و مفرهای پیش بینی شده در قوانین و مقررات سازمان تجارت جهانی دائمی نیستند. لذا اقدام در جهت گسترش تجارت آزاد جهانی بر اساس اصول گات در بلند مدت، کشورها را ملزم به حذف سهمیه ها، محدودیت ها، حمایت ها، سوبسیدها، کاهش تعرفه ها و تغییر تعرفه ها و کاهش و حذف تدریجی تعرفه ها خواهد نمود که در این ارتباط تجدید نظر در اصول قانون یاد شده به عنوان اقدامی در جهت عضویت ایران به گات بسیار ضروری است.

موارد دیگری از قوانین تخصصی و موضوعی کشور هستند که در سازگاری کامل با قواعد و اصول سازمان تجارت جهانی نمی باشند، تعمق در آنها و ارائه تفاسیر قانونی جدید در جهت روشن تر شدن اهداف قانونگذار امری مهم است که بررسی و مطالعه دقیق تر این موضوعات در حوزه کارشناسان حقوقی است.

شرایط فعلی اعضاء

در حال حاضر شرایط و وضعیت اعضای متقاضی عضویت در سازمان را می توان بصورت زیر دسته بندی نمود:

- اعضای اصلی (شامل نمایندگان دوگانه اتحادیه اروپا)،
- کشورهایی که وضعیت آنها بصورت گزارش برای سازمان تهیه شده و یا در حال تامین و تطبیق شرایط هستند،
- اعضای که کالاها و یا خدماتشان پذیرفته شده،
- کشورهایی که نظام نامه یا رژیم تجاری آنها در حال بررسی است،
- اعضای که فعلاً ناظر می باشند،
- کشورهایی که توقف در مذاکرات بوجود آمده است،
- کشورهایی که تاکنون با آنها هیچ مذاکره ای صورت نگرفته است،
- مناطق بی میل نسبت به عضویت.

عضویت ایران در سازمان تجارت جهانی

با اینکه جمهوری اسلامی ایران در موافقتنامه های قبلی حوزه تجارت مانند سازمان جهانی تجارت و گات، حضور نسبتاً خوبی داشته است اما اکنون در خصوص سازمان تجارت جهانی این مساله تکرار نشده و اکنون از متقاضیان الحاق به شمار می آید. اولین درخواست ایران برای پیوستن به سازمان تجارت جهانی در ۱۹ جولای ۱۹۹۶ به این سازمان ارسال شد. ایران در ۲۶ مه ۲۰۰۵ به عنوان عضو ناظر سازمان تجارت جهانی پذیرفته شد. گروه کاری ایران برای پیوستن به این سازمان هنوز تشکیل نشده است. ایران در آبانماه سال ۱۳۳۸ متن گزارش رژیم تجاری خود را تقدیم دبیرخانه سازمان تجارت جهانی نمود. بعد از آن، گزارش رژیم تجاری ایران در میان اعضای سازمان تجارت جهانی توزیع گردید و اعضای سازمان تجارت جهانی سئوالات خود را از ایران بیان می دارند که سری اول سئوالات که شامل ۷۰۰ سؤال می باشد به وزارت بازرگانی ایران در اسفند ۱۳۸۸ ارسال شد. اما در خصوص رئیس گروه کاری الحاق ایران به سازمان تجارت جهانی، با آنکه توافق بر سر رئیس گروه کاری الحاق ایران صورت گرفته است، ایالات متحده آمریکا از قرار گرفتن تعیین رئیس گروه کاری الحاق در دستور جلسه شورای عمومی سازمان تجارت جهانی جلوگیری می نماید.

پیشینه تدوین گزارش رژیم تجاری ایران

اولین ویرایش یادداشت نظامنامه تجارت خارجی (گزارش رژیم تجاری ایران) در سال ۱۳۷۸ تهیه شده که طی سنوات بعد متناسب با تغییرات در قوانین و مقررات گزارش اولیه به طور مکرر مورد بازبینی و تکمیل قرار گرفته است. دو ماه پس از پذیرش درخواست الحاق ایران توسط شورای عمومی سازمان جهانی تجارت در پنجم خرداد ماه سال ۱۳۸۴، آخرین ویرایش گزارش رژیم تجاری جهت بررسی و ارائه نظرات دستگاه ها، انجام بررسی ها و اعمال تغییرات و تعدیلات لازم در سال ۱۳۸۵ به دولت ارائه شد. بررسی درخواست عضویت ایران در سازمان جهانی تجارت ۹ سال به طول انجامید. به نحوی که تا پنج سال تقاضای عضویت ایران در شورای عمومی سازمان مطرح نشد و پس از طرح نیز تا چهار سال اجماع در این زمینه صورت نگرفت و در نهایت پس از ۹ سال درخواست ایران در پنج خرداد ۸۴ با اجماع

کشورها مواجه و پذیرفته شد و ایران به عنوان عضو ناظر پذیرفته شد. تمام این موارد در حالی است که میانگین زمان عضویت دیگر کشورهایی که سال ۱۹۹۵ به این سو، در سازمان عضو شده اند حدود هفت سال بوده است.

مراحل الحاق ایران به سازمان تجارت جهانی

۱. ارائه درخواست الحاق ایران به دبیرخانه سازمان تجارت جهانی،
۲. تصویب درخواست الحاق ایران در شورای عمومی و تشکیل گروه کاری الحاق ایران،
۳. ارائه نظامنامه رژیم تجاری ایران به سازمان تجارت جهانی،
۴. بررسی و پرسش در مورد گزارش و نظامنامه از ایران و همچنین بررسی شرایط و ضوابط مورد نظر که طی اولین نشست بعدی انجام خواهد گرفت،
۵. در این مرحله که مهمترین مرحله نیز محسوب می گردد، ایران با دیگر اعضا وارد مذاکرات چند جانبه می شود و به این ترتیب شرایط و ضوابطی که ایران ملزم به رعایت آنها در صورت عضو شدن در سازمان است، مورد بررسی قرار می گیرد،
۶. در مرحله ششم که بیشتر اوقات در حین مرحله پیشین انجام می گیرد، مذاکرات دو جانبه بین ایران و دیگر اعضا صورت می گیرد که باید منجر به توافقی محکم گردد. این توافقات شامل تعهدات و امتیازاتی است که لازم است بین کشورها رعایت گردد،
۷. نتایج مذاکرات ایران در دو مرحله آخر شامل سه سند جداگانه خواهد بود که باید در نهایت به تصویب نهایی اعضای کارگروه برسد.
  - ۱-۷ سند اول شامل خلاصه توافقات و شرایط پذیرش عضویت است.
  - ۲-۷ سند دوم شامل خلاصه مذاکرات بین ایران و دیگر کشورهاست.
  - ۳-۷ سند سوم شامل خلاصه مذاکرات دوجانبه بین ایران و کشورهای عضو دیگر است.
۸. در مرحله ششم گزارشات نهایی به شورای عمومی سازمان ارایه و عضویت قطعی می گردد. قابل توجه است که تمامی اسناد مربوط به الحاق هر کشور به سازمان جهانی تجارت در تمامی مراحل مورد بررسی در کارگروه، محرمانه بوده و تنها پس از تصویب شورای عمومی این سازمان قابل انتشار است. پس از تصویب نهایی اسناد الحاقی ایران به سازمان تجارت جهانی در شورای عمومی یا کنفرانس وزیران این سازمان، سه ماه به ایران مهلت داده می شود تا مصوبه شورای عمومی سازمان تجارت جهانی را در مجلس به تصویب برساند. پس از گذشت مهلت ۳۰ روزه، دولت باید این تأییدیه را به اطلاع دبیرخانه این سازمان برساند. پس از گذشت این مراحل، ایران به عضویت کامل و دائم در سازمان تجارت جهانی در خواهد آمد.

آخرین وضعیت الحاق ایران به WTO

پیشنهادی که ایران در سال ۱۳۷۵ برای الحاق به WTO به منظور حفظ منافع کشورمان و استفاده از ظرفیت بازارهای جهانی ارائه داده بود، اکنون پس از گذشت نزدیک به ۱۴ سال از آن درخواست اولیه، الحاق کشورمان به سازمان تجارت جهانی روند جدی تری به خود گرفته است.

هر چند اجرای هدفمند کردن یارانه ها شبیه تداخل این دو مهم را به همراه دارد، اما پیوستن به WTO و اجرای هدفمندکردن یارانه ها الزاماتی است که از منظر بین المللی و اقتصاد داخلی لازم الاجرا و انکارناپذیر است.

لازم به ذکر است، پیش از این نیز وزیر محترم بازرگانی از اعلام وصول ۷۰۰ پرسش WTO خبر داده بود که باید توسط ۵۵ دستگاه مرتبط در کشورمان پاسخ داده می شد، اکنون پس از گذشت حدود دو سال از اعلام وصول سوالات سازمان تجارت جهانی و اتمام مهلتی که برای پاسخگویی به سوالات تعیین شده بود برخی از دستگاه های مس پاسخ های خود را به آن وزارتخانه ارائه داده اند. در همین حال کارشناسان معتقدند روند الحاق ایران به سازمان جهانی تجارت ممکن است حداقل هفت سال به طول بیانجامد که البته این مدت ممکن است با توجه به تحریم های جدید، طولانی تر نیز بشود. البته زمانبر بودن پاسخگویی به سوالات دور از انتظار نبود لیکن در نهایت باید پاسخ ها در کارگروه الحاق ایران به سازمان جهانی تجارت که متشکل از ۹ وزیر عضو کارگروه که توسط دولت تعیین شده، مورد بررسی قرار گرفته و به تصویب برسد. علی ایحال، در صورت تهیه و ارسال پاسخ ها، مرحله بعد از آن، مرحله واقعیت یابی است که سیستم تجاری ایران به صورت دقیق بررسی خواهد شد و اگر سوال یا ابهامی باقی مانده باشد مجدداً از ایران پرسیده می شود و این فرآیند ارائه سوال از سوی سازمان جهانی تجارت و پاسخ دادن ایران، آن قدر باید انجام شود تا اعضای گروه کاری ایران قانع شوند.

گفتنی است در هفتمین نشست گروه کاری الحاق ایران در می ۲۰۰۹ در ژنو مقر سازمان، هیات نمایندگی ایران به پرسش های شفاهی اعضای این سازمان در خصوص رژیم تجارت خارجی پاسخ داده و عملاً بنظر می رسد کشورمان وارد فرآیند مذاکرات الحاق به این سازمان شده است. همچنین در کنفرانس جنبی این اجلاس کشورهای عضو نظام ترجیحات تجاری بین کشورهای در حال توسعه GSTP که با شرکت وزرای بازرگانی آرژانتین، برزیل، هند، مصر، الجزایر و جمهوری اسلامی ایران برگزار شد، کشورهای عضو ضمن تشریح چارچوب های قانونی موافقت نامه GSTP با توجه به اهمیت ۲۲ کشور عضو از حیث اندازه بازار توان اقتصادی و سهم از تولید جهانی، تشکیل آنرا بیانگر تلاش کشورهای جنوب در ایفای نقش موثرتر در شکل دادن به اقتصاد جهانی ارزیابی کردند و همکاری کشورهای جنوب را در جلوگیری از بروز بحران های اقتصادی موثر دانستند.

مزایای الحاق ایران به سازمان جهانی تجارت

هدف اصلی و نگرش ایران به WTO نباید صرفاً الحاق باشد. بلکه هدف اصلی باید توسعه تجارت ملی باشد و تعیین اینکه الحاق به WTO به نفع این توسعه است یا به ضرر آن نیز به نتایج مذاکرات ایران با گروه کاری و نشست شورای عمومی این سازمان باز می گردد. این مذاکرات دشوارترین و فنی ترین مذاکرات بین المللی است که مستلزم قابلیت ها و توانمندی های بالا و برخوردار از اطلاعات و تحقیقات گسترده است.

البته خود الحاق به تنهایی نیز منافی در بردارد زیرا این امکان را فراهم می کند که سیاست های تجاری در محیطی با ثبات و با قابلیت پیش بینی اتخاذ شوند و در نتیجه راهبرد ملی بلندمدت توسعه ای مورد نظر کشور محقق شود. با توجه به اینکه اقتصاد ایران از یک سو وارد کننده حجم عظیمی از کالاها و خدمات از کشورهای عضو سازمان تجارت جهانی می باشد و از سوی دیگر صادرکننده نفت و محصولات غیر نفتی به این کشورها نیز هست و با استناد به استراتژی تجاری ترسیم شده در برنامه های توسعه اقتصادی که در راستای گسترش صادرات غیر نفتی می باشد، گسترش بازارهای کنونی و جستجوی بازارهای جدید امری ضروری است که تحقق چنین هدفی رعایت و احترام به توافقات و مقررات بین المللی از سوی ایران را اجتناب ناپذیر می نماید.

مهمترین ثمره الحاق شاید تضمین ثبات رفتار تجاری طرف های تجاری در بازارهای صادراتی باشد. بنابراین مزایای الحاق در کشورهایی بیشتر خواهد بود که از مزیت های صادراتی برخوردار بوده و صادرات نقش مهمی در سیاست توسعه ملی آنها ایفا می کند در این فضا امنیت و قابلیت پیش بینی پذیرش بازارهای پیش روی محصولات صادراتی افزایش می یابد و ابزارهای حقوقی لازم برای برخورد با رفتارهای تبعیض آمیز و غیرمنصفانه فراهم می شود. از مزایای دیگر الحاق، امکان مشارکت در اتخاذ تصمیمات بین المللی و امکان تغییر برخی قواعد تجاری در سطح جهانی می باشد. همسانی قوانین و مقررات داخلی با مقررات بین المللی از دیگر مزایای الحاق است که به امنیت و شفافیت فضای تجاری در کشور کمک می کند ولی فراهم سازی این فضا در کشورهایی که امکان دارد از واردات لطمه ببینند می تواند تهدیداتی را نیز به اقتصاد کشور وارد کند و اقتصاد ملی و تولید داخلی را به مخاطره اندازد. در زیر به برخی از مزایا اشاره می گردد:

عمده ترین فرصت ها و مزایایی که می تواند برای اقتصاد ایران روی دهد، عبارتند از:

الف- فرصت ها:

- ۱- رونق سرمایه گذاری خارجی و امنیت اقتصادی بیشتر.
- ۲- بی اثر شدن تحریم های اقتصادی کشورهای خارجی.
- ۳- نفوذ در بازارهای جهانی.
- ۴- افزایش نقش سیاسی، اقتصادی و فرهنگی در عرصه جهانی.
- ۵- کنترل بر تولید محصولات و کالاها.
- ۶- تندتر شدن روند خصوصی سازی.
- ۷- افزایش صادرات غیر نفتی.
- ۸- افزایش رقابت و کیفیت تولیدات داخلی و رفاه مصرف کننده.
- ۹- جذب فناوری و تکنولوژی های روز دنیا.
- ۱۰- ایجاد شفافیت و ثبات در قوانین و مقررات کشور.
- ۱۱- بهینه شدن فرهنگ شایسته سالاری و ارتقای سطح علمی کشور.
- ۱۲- کاهش ریسک تجاری و اقتصادی.

ب- مزایا:

- ۱- در میان مدت و بلندمدت منجر به بازنگری پاره ای از قوانین و مقررات خواهد شد.
- ۲- بازارهای پول و سرمایه، کار، اشتغال، تولید و... رونق بهتری می یابد.
- ۳- باعث توجه بیشتر به کیفیت کالا و خدمات داخلی و در نهایت افزایش توان رقابت در بازارهای جهانی می شود.
- ۴- سرمایه گذاری ایرانیان مقیم خارج به دلیل بالا بودن بازده سرمایه گذاری در ایران افزایش می یابد.
- ۵- انتقال فن آوری، تجربیات و مهارت‌های مربوط به مدیریت بازاریابی به ایران.
- ۶- ثبات و استمرار قوانین و قانونمندی که لازمه پیشرفت اقتصاد کشور است.
- ۷- سرمایه گذاران امکان برنامه ریزی بلندمدت خواهند یافت.
- ۸- افزایش و ایجاد آزادی عمل بیشتر و رقابت در بازار داخلی برای تولید و صادرات کالاهای غیر نفتی.
- ۹- امکان دسترسی ایران به بازاری مداوم و مطمئن.
- ۱۰- امکان حل اختلافات تجاری به روش آسان تر و مناسب تر.
- ۱۱- حذف موانع غیرتعرفه ای و غیرنفتی.
- ۱۲- توزیع عادلانه منافع در سطح جهان.
- ۱۳- ملزم نمودن اعضا به همکاری و توافق جمعی.

تهدیدها و زیان های الحاق

در خصوص برخی تهدیدات ناشی از الحاق کشور به سازمان تجارت جهانی می توان به موارد زیر اشاره نمود: یکی از نقاط تهدید ناشی از الحاق به WTO پذیرش مطلق حقوق کمتر و تعهدات فراتر از سازمان تجارت جهانی است که امکان دارد در فرآیند مذاکرات به کشور متقاضی تحمیل شود و البته تا زمانی که الحاق پایان نیافته است، الزامات الحاق تعهدآور نیستند ولی از کشورهای در حال الحاق انتظار می رود که اقدامات محدودکننده اعمال نکنند، ضمن اینکه ایجاد گشایش اساسی در بازار آنها منوط به عضویت کامل در این سازمان است تا انگیزه دائمی و ملموس برای انجام سریع مذاکرات ایجاد شود.

نظام تعرفه ای برخی کشورهای عضو WTO تعرفه یک ستونه و برخی دیگر تعرفه چند ستونه است. ساختار تعرفه ای یک ستونه شامل یک دسته از نرخ ها، صرف نظر از منبع کالاها و مبدا آنها و سایر عوامل است. برعکس تعرفه چند ستونی امکان وجود چند نرخ تعرفه را برای هر طبقه از کالاها میسر می سازد. در نظام تعرفه چند ستونی برخی از کشورها مشمول نرخ تعرفه پایین می شوند و برخی مشمول نرخ تعرفه بالاتر قرار می گیرند و به این ترتیب ساختار نظام تعرفه چند ستونی با برقراری تبعیض بین کشورها همراه است. برای مثال برخی کشورهای عضو WTO دارای تعرفه یک ستونی هستند و برای واردات خود از کشورهای غیر عضو درست همانند کشورهای عضو عمل کرده و تعرفه های تبعیض آمیزی مقرر نمی کنند. بنابراین یک کشور غیرعضو می تواند از این فرآیند منتفع شود زیرا هیچ تعهدی را متقبل نشده ولی از تعرفه های مشابه با دیگر کشورها به نفع صادرات خود منتفع می شود. این شرایط موجب می شود که برخی کشورها بتوانند از منافع آزادسازی تجارت بدون تقبل هیچ گونه تعهد متقابل استفاده کنند که به این امر،

سواری مجانی می گویند که البته این کشورها از جهات دیگر متضرر می شوند، زیرا عدم انجام آزادسازی آنها را از منافعمانند افزایش رقابت، کاهش هزینه و ... محروم می کند.

۱- دیدگاه اقتصادی در کوتاه مدت (ناکارایی نظام اقتصادی به بخش های خدماتی نظیر بانکداری، بیمه، حمل و نقل و اشتغال) آسیب خواهد رساند.

۲- حذف یارانه کالاها.

۳- دریافت حقوق مالکیت معنوی و علامت تجاری.

۴- تک نرخی شدن ارز و یکی شدن تعرفه های کالاهای وارداتی (کاهش تعرفه ها).

۵- تشدید مسائل سیاسی در کشورها.

۶- اعمال نفوذ سیاسی با استفاده از قدرت در WTO.

۷- لطمه دیدن روند تولید کالاها و خدمات.

۸- از بین رفتن اشتغال و توسعه فقر در کشور.

۹- کاهش قدرت رقابتی کشور.

۱۰- امکان افزایش کسری تراز بازرگانی.

موانع موجود بر سر راه پیوستن ایران به سازمان تجارت جهانی

۱- ساختار فعلی WTO،

۲- ساختار حمایتی و غیر رقابتی در اقتصاد،

۳- اقدامات غیرعادلانه، عدم برنامه ریزی دقیق و کارآ و عدم توافق تصمیم گیران،

۴- حمایت های سنتی از برخی صنایع داخلی،

۵- وجود یارانه در بخش های مختلف اقتصادی (کشاورزی، صنعتی و...)،

۶- وجود عوارض و تعرفه ها در کالاهای وارداتی،

۷- لزوم حذف عوارض گمرکی بسیاری از اقلام و کالا،

۸- عدم پذیرش تفکر ادغام اقتصادی در اقتصاد جهانی،

۹- صنایع ناکارآمد، ناتوانی در رقابت و ضعف تکنولوژی،

۱۰- صادرات تک محصولی و عدم تنوع تولید و صادرات،

۱۱- پیش نیازها و الزام های نظم پذیری و قانونمندی تجارت جهانی،

۱۲- توجه به آرمانگرایی و ارزشهای اخلاقی (تجارت جهانی عاری از ارزشهای اخلاقی است)،

۱۳- عدم ساماندهی ساختار اقتصاد (ملی) و ثبات اقتصادی،

۱۴- مشکلات ناشی از قوانین و مقررات،

۱۵- موانع سیاسی و کشورهای مخالف عضویت ایران در WTO بخصوص آمریکا،

- ۱۶- فرهنگ بازار سنتی،
- ۱۷- اقتصاد دولتی، انحصارات دولتی و کارایی پایین،
- ۱۸- نبود زیر ساختهای مناسب و لازم،
- ۱۹- عدم دسترسی به بازارها و تصمیمات جهانی،
- ۲۰- افزایش وابستگی به صدور نفت و گاز،
- ۲۱- افزایش هزینه های تولید و سطح عمومی قیمتها،
- ۲۲- مواجهه با مشکل کمبود ارز و کاهش ارزش پول ملی در میان مدت و بلند مدت،
- ۲۳- پائین بودن کیفیت کالاهای تولید شده داخلی،
- ۲۴- تضعیف موقعیت سیاسی و اقتصادی کشور در جهان،

چالش های سازمان تجارت جهانی برای کشورهای در حال توسعه

متقاضیان عضویت در سازمان تجارت جهانی امیدوارند که با ادغام در نظام بازرگانی بین المللی به ثبات سیاسی و توسعه اقتصادی بیشتری دست یابند. اما مطالعه عملکرد اقتصادی کشورهای عضو سازمان تجارت جهانی حاکی از نتایج مختلفی است که عاید این کشورها شده است. کشورهایی که دارای بنیه اقتصادی ضعیف تری بوده اند با اجازه ورود به شرکتهای خارجی صنایع داخلی خود را در شرایط دشواری قرار داده اند. برای نمونه صنایع خودروسازی مراکش که از نخستین اعضای سازمان تجارت جهانی بوده است، با ورود خودروهای اروپایی صدمات زیادی متحمل شدند. اما از سوی دیگر چین با تغییر تدریجی سیاست های اقتصادی حمایتی خود نظیر یارانه ها تجربه بهتری از عضویت در سازمان تجارت جهانی داشته است.

یکی از مهمترین مشکلات سازمان تجارت جهانی برقراری ثبات در روابط تجاری دولت ها نبوده، بلکه ایجاد ثبات در سیاست های تجاری در داخل کشورهاست. کشورهای متقاضی عضویت برای انطباق قوانین داخلی خود با مقررات این سازمان دچار دشواری های زیادی شده اند و گاه مجبور به تصویب، تغییر و بازنگری در بسیاری از قوانین و لوایح حقوقی می شوند. به عنوان مثال چین با وجود آنکه قریب به سه هزار قانون و لایحه را تغییر داده است، همچنان دچار مشکلات متعددی با مقامات محلی برای اجرای تعهدات خود در قبال سازمان تجارت جهانی بوده و با شکایت های متعددی از سوی سایر اعضا روبرو می باشد. اما از نگاه بنیانگذاران و حامیان سازمان تجارت جهانی، تبادل آزاد کالا و خدمات در دنیا به افزایش رشد اقتصادی ملت ها، ارتقای سطح زندگی مردم، ترویج دموکراسی و بالاخره برقراری صلح و ثبات در جهان منجر می شود. موافقان سازمان تجارت جهانی تاکید می کنند که تعهد کلیه اعضا به اجرای قوانین این سازمان به تدریج موجب بهبود نظام قضایی آنها، برقراری حکومت قانون و هماهنگی بیشتر با جامعه بین المللی خواهد شد. این امر به نوبه خود کشورهای دیکتاتوری و استبدادی را به سوی جامعه پذیری سوق داده و آنها را مجبور خواهد نمود که نه فقط درهای اقتصادی بلکه دروازه های نظام سیاسی خود را نیز گشوده و دموکراتیزه نمایند. اما نگاهی به

نظام سیاسی بسیاری از کشورهای عضو که چندان هم دموکراتیک نیستند نشان می دهد که پیوستن به سازمان تجارت جهانی لزوماً و یا حداقل در کوتاه مدت به برقراری یک دموکراسی تمام عیار در کشورها نمی انجامد. بانک جهانی و صندوق بین المللی پول پیشنهاد می کنند که کشورهای توسعه نیافته که با کمبود سرمایه و تکنولوژی روبه رو هستند می توانند با جلب سرمایه گذاری خارجی و شرکت های چند ملیتی این مشکل را رفع نمایند. شرکتهای چند ملیتی در گزارشات خود علت عدم فعالیت در ایران را تضاد سیاسی آن با آمریکا ذکر کرده اند. این تضاد سیاسی حتی پیوستن ما به WTO را مشکل ساخته چرا که درخواست عضویت ما با وتوی آمریکا روبه رو می شود.

تأثیرگذاری الحاق بر سایر بخش ها

در بخش صنعت می توان با بررسی شاخص های ارزیابی صنعتی ایران از جمله ارز بری، ارزش افزوده، استعمال، نرخ دستمزدها، بهره وری و ... میزان تأثیرگذاری را تعیین نمود. به لحاظ موقعیت داخلی، تنها برخی از صنایع کشور نظیر صنایع غذایی یا نساجی از مزیت و جایگاه نسبتاً مطلوب در مقایسه با سایر صنایع برخوردار می باشند لیکن از دیدگاه مقایسه تطبیقی در سطح بین المللی اغلب صنایع کشور از مزیت نسبی ضعیفی برخوردار می باشند که به راحتی قدرت رقابت آنها را در صحنه بین المللی فراهم نخواهد ساخت.

الف - صنعت بیمه

با توجه به قوانین و مقررات موجود در زمینه صنعت بیمه در ایران از جمله قانون اساسی و قانون بیمه، می توان گفت که در زمینه گسترش و آزاد سازی صنعت بیمه موانع قانونی متعددی وجود دارد که باید برای رفع آنها در مسیر الحاق به سازمان تجارت جهانی اقداماتی را انجام داد و به عبارت دیگر زمینه را برای الحاق به این سازمان آماده کرد. برخی از موانع مذکور را می توان به شرح زیر برشمرد:

- ۱) **براساس قوانین و مقررات بیمه، یکی از وظایف و اختیارات بیمه مرکزی، انجام بیمه های اتکایی اجباری است.** براساس قانون کلیه شرکت های بیمه ایرانی موظفند انجام کلیه امور واگذاری اتکایی مزاد بر توان نگهداری خود را ضمن رعایت کلیه قوانین و مقررات مربوط و پس از انجام اتکایی فیمابین نزد بیمه مرکزی ایران واگذار کنند.
- ۲) **بر اساس قانون، شرکت های بیمه موظفند ۲۵ درصد از حق بیمه های خود را در رشته های غیر زندگی و ۵۰ درصد از حق بیمه های خود را در رشته بیمه های زندگی، نزد بیمه مرکزی ایران به صورت اتکایی واگذار کنند.**
- ۳) **مطابق اصول ۴۴ و ۸۱ قانون اساسی: اولاً صنعت بیمه دولتی تلقی گردیده است و ثانیاً امکان مشارکت شرکت های خارجی در سیستم بیمه ای کشور ممنوع شده است. البته با توجه به مصوبه مجمع تشخیص مصلحت نظام و تایید مقام معظم رهبری، این مانع قانونی برای ایجاد شرکت های غیر دولتی و خصوصی به مقدار زیادی مرتفع گردیده است و می توان به ایجاد حداقل ۱۰ شرکت خصوصی و رشد تقریبی ۲۵ درصدی این شرکت ها در فعالیت های این صنعت اشاره کرد.**

۴) **مواد ۳۵ و ۴۵ قانون بیمه ایران: شروع فعالیت موسسات بیمه خارجی در ایران و واگذاری سهام موسسات بیمه ایرانی غیردولتی به اشخاص حقیقی تبعه خارج تا ۲۰ درصد با موافقت بیمه مرکزی و بیش از آن با پیشنهاد بیمه**

مرکزی و تایید شورای عالی بیمه و تصویب هیئت وزیران میسر خواهد بود، در حالی که بر اساس ماده ۱۶ توافقنامه GATS مشارکت سرمایه خارجی از لحاظ حداکثر درصد سهام یا کل سرمایه خارجی مشمول هیچ گونه محدودیتی نیست. همچنین هیچ عضو نمی تواند برای عرضه کنندگان خارجی محدودیتی را از لحاظ تعداد عرضه کنندگان خدمات برقرار کند. ضمناً در مورد اخیر، انتقال سود سهامداران خارجی در هر سال نباید از ۱۲ درصد مجموع سرمایه پرداخت شده و سود انتقال نیافته سالهای قبل تجاوز کند.

۵) مواد ۴۶ و ۵۰ قانون بیمه: در این مواد به مواردی دال بر محدودیت ها و ممنوعیت هایی بر سر راه فعالیت موسسات بیمه ای خصوصی و خارجی اشاره شده است.

ب- اثرات الحاق بر صنعت خودروسازی

صنعت خودروسازی و صنایع وابسته به آن متکی به عواملی درونی و برونمی همچون کیفیت، قیمت و رضایت مشتری است. با توجه به تصمیم ایران جهت ورود و پیوستن به WTO لازم است الزامات آن را مهیا نماید. در زیر به برخی موارد این صنعت و ویژگی های خاص محیطی آن اشاره می گردد:

۱- اصل اساسی رضایت مشتری است.

از آنجا که رقابت بر سر تصاحب سهم بازار بیشتر از طریق رضایت مشتریان، اصل اساسی هر فعالیت تجاری است. ابعاد رقابتی این موضوع اساس تدوین برنامه ریزی راهبردی را تشکیل می دهد.

۲- ابعاد رقابتی سه عامل کیفیت، هزینه و تحویل به موقع محصول. کیفیت خودرو به اجزاء و قطعات متشکله آن بستگی دارد. هر قدر کیفیت بهتر و برتر باشد عمر و میزان کارکرد خودرو بیشتر خواهد بود. شرکت های خودروساز در ایران وظیفه ساخت بسیاری از قطعات را به شرکت های قطعه ساز واگذار نموده اند. این قطعه سازان جهت کاهش هزینه های تولید از مواد اولیه بی کیفیت یا ضعیف استفاده نموده که همین موضوع باعث شده رضایت مشتریان به شدت کاهش یابد. براساس نتایج یک تحقیق غیر علمی، وضعیت قطعه سازان در بعد رقابتی کیفیت، متوسط به بالا ارزیابی شده است. اما در صورت در نظر گرفتن موارد زیر می توان گفت که کیفیت در قطعه سازی ایران وضعیت مناسبی ندارد.

• اکثر قطعه سازان پاسخ دهنده از شرایط عمومی مناسبی برخوردار بوده اند.

• بجز ۳ شرکت دارای امتیاز ۴/۵، هیچ شرکتی از امتیاز ۴/۱ به بعد را کسب نکرده است.

• موقعیت ۶۲ قطعه ساز پاسخ دهنده در زمینه بعد رقابتی قیمت تمام شده قطعات تولیدی در حد متوسط رو به بالا قرار دارد. وضعیت متوسط به بالای شرکتهای پاسخ دهنده در این زمینه با توجه به موارد زیر امید بخش نیست. الف) قیمت ها با توجه به یارانه های فراوان انثری و سایر موارد به دست آمده است. در صورت حذف کامل یارانه ها، قیمت ها غیرقابل توجیه خواهد شد.

ب) بسیاری از قطعه سازان قیمت تمام شده قطعات خود را غیر استاندارد و بدون سیستمی مدون و به طور تقریبی محاسبه می کنند.

ج) پاسخهای مورد استفاده در نمودار متعلق به قطعه سازان سطح بالا و معتبر ایران است.

۳- برنامه ریزی، سرمایه گذاری و آموزش،

۴- طراحی، استقرار و یکپارچه سازی سیستم ها.

در کنار مشکلات موجود، فرصتهایی نیز برای این صنعت مهیا می شود که در صورت بهره برداری مناسب و به موقع امکان دارد موجب شکوفایی صنعت شود:

• ارزان بودن نسبی هزینه نیروی کار و برخی از اقلام هزینه های تولید مانند انرژی (به علت حذف هزینه های حمل و نقل).

• پدید آمدن بازارهای وسیعتری از نظر بازاریابی در برابر شرکتهای و در صورت استفاده از آن و افزایش تولید، امکان صرفه جویی وجود خواهد داشت.

• امکان تأمین مواد اولیه با کیفیت و قیمت رقابتی متناسب با بازارهای جهانی.

• امکان تأمین سرمایه از بازار سرمایه بین المللی.

• امکان استفاده از تسهیلات و کمکهای فنی و مشاوره ای.

• امکان استفاده از آخرین دستاوردهای فناوری (نرم افزار و سخت افزار).

همزمان با فرصت ها، تهدیدها، قوت ها و ضعف هایی فراروی ما وجود دارد که می بایست با برنامه ریزی دقیق و حساب شده از فرصت ها و قوت ها بنحو مطلوب استفاده، تهدیدها تبدیل به فرصت و ضعف ها برطرف گردند:

تهدیدهای بخش صنعت خودروسازی

افزایش قیمت تمام شده کالا به دلیل حذف برخی یارانه ها از جمله:

الف - انرژی، آب، برق، تلفن.

ب - نیروی کار (به دلیل حذف یارانه کالاهای اساسی مانند نان، گوشت، شیر و...)...

پ - کالاهای معنوی (نرم افزارهای رایانه ای، دانش فنی، کتاب).....

ت - از دست دادن نیروی کار متخصص و کارآمد به دلیل گسترده شدن بازار کار

ث - گسترده شدن حق انتخاب مشتری به خاطر باز شدن بازار و حضور رقبای بین المللی

ج - هزینه های کوچک سازی و خروج از کسب و کار برای بالا بردن بهره وری

چ - بالا بودن هزینه مبادله

قوت ها

الف - از آنجایی که پیوستن به سازمان تجارت جهانی یک رشد تدریجی را به دنبال خواهد داشت، امکان استفاده تولیدکنندگان از مزایای یارانه ای تا مرحله نهایی از قبیل ارزانی انرژی و منابع انسانی برای دوره رشد وجود خواهد داشت.

ب- وجود پتانسیل فنی نسبتاً مناسب و امکانات وسیع نیمه خودکار تولیدی که در حال حاضر در شرکت های خودروساز و قطعه ساز وجود دارد.

پ- انعطاف پذیری تولیدی که می تواند سیستم تولید را متناسب با نیاز به سوی سایر تولیدات تغییر دهد.

ت- اتکا کمتر قطعه سازان به سیستم حمایتی بانکها.

ث- برخورداری از کیفیت متوسط و رو به بالای قطعات و مجموعه های خودرویی.

ج- وجود درصد بالای مواد اولیه خارجی و عدم تکیه بر ارزهای ترجیحی و مواد سهمیه بندی شده.

چ- وجود درصد زیادی از کارکنان تحصیلکرده با مدارک دانشگاهی در اینگونه شرکت ها.

ضعف ها

الف- ضعف اطلاعات و آمار.

ب- ضعف فناوری و دانش فنی.

پ- ضعف بهره وری (نیروی کار، ماشین و...)...

ت- کمبود سرمایه گذاری و نقدینگی.

ث- اکثر شرکت ها متخصص در قطعه سازی نیستند.

ج- ضعف کیفیت و عدم رعایت استانداردها.

چ- ضعف بازاریابی.

ح- ضعف مدیریت و برنامه ریزی.

خ- ضعف خدمات پس از فروش.

د- ضعف شناخت فضای رقابت بین المللی.

ذ- ضعف سرمایه گذاری جهت کسب دانش فنی.

به نظر می رسد تدوین برنامه راهبردی جهت بخش صنعت خودروسازی و قطعه سازی، یکی از بهترین و موثرترین راه حل باشد. بدین منظور لازم است فرصتها و تهدیدات کلیدی خارجی با ضعف ها و قوت های داخلی این صنعت مقایسه شده و راهکار صحیح انتخاب گردد. در واقع مقصود اصلی سازندگان داخلی، می بایست استفاده از موقعیت قوی یا غلبه بر موقعیت ضعیف باشد. حداکثر کردن قوت ها، تبدیل فرصت ها به قوت ها، جلوگیری از بالفعل شدن تهدیدات و حداقل کردن نقاط ضعف، مواردی هستند که باید در تدوین راهبرد صنعت مورد توجه قرار گیرند. در مرحله نهایی کردن برنامه ریزی راهبردی ابعاد رقابتی کیفیت، هزینه و تحویل به موقع محصول نیز مورد توجه قرار گیرد.

پیشنهادها و راهکارهای مورد لزوم

۱- شرکت های کوچک برای پوشاندن ضعف های اطلاعاتی از بازار بین المللی، فناوری و دانش فنی، سرمایه، کیفیت تولید و مدیریت همکاری و مشارکت داشته باشند تا بتوانند با سرمایه بیشتر امکان جذب مدیران شایسته تر، خرید

دانش فنی و فناوری جدیدتر، تشکیل واحد بازاریابی قوی تر، بر ضعف های خود فائق آیند و بتوانند خود را برای بازار رقابتی آماده سازند.

۲- شرکت ها از تنوع تولید به سمت تخصصی شدن تولید گام بردارند تا قدرت رقابتی خود را افزایش دهند.

۳- طی دوره تدریجی انطباق با سازمان تجارت جهانی، در صورتی که شرکت ها بتوانند از فرصت های بازار بسیار وسیع در پیش رو، راهبرد " صرفه جویی در مقیاس " را در پیش بگیرند، این امکان وجود خواهد داشت تا با استفاده از پتانسیل فنی نسبتاً مناسب، تأمین مواد اولیه با کیفیت بهتر، تأمین سرمایه از بازارهای مالی در پیش رو، بقا خود را در دوره رقابت کاملاً فشرده بعدی تضمین نمایند.

۴- در جهت خرید امتیاز (مارک تجاری) و یا سرمایه گذاری مشترک با شرکت های معتبر بین المللی در این زمینه بکوشند.

ج- اثرات الحاق بر بخش کشاورزی

بر اساس شواهد موجود می توان گفت که بخش کشاورزی چندان متأثر از تغییر و تحولات مستقیم نرخ های کمی تعرفه (که مورد درخواست توافقات اخیر سازمان تجارت جهانی است) نمی باشد و به عبارتی کاهش نرخ های تعرفه با توجه به نرخ تعرفه موثر معمول در این بخش، تأثیر معنی داری بر ارزش واردات کالاهای کشاورزی نداشته باشد. در صورتی که در این بخش محدودیت ها و موانع غیر تعرفه ای هستند که در تجارت کشاورزی و خصوصاً در حجم واردات موثر می باشند و تعدیل در این موانع جزء یکی از اصول مهم سازمان تجارت جهانی است.

کشور ما در طی سال های متمادی از جمله صادر کننده های ۱۶ محصول تولیدی عمده کشاورزی در دنیا به حساب می آمده است. جالب است بدانیم که کشور ما در طی سال های اخیر، تنها در بخش کشاورزی توانسته است مزیت نسبی (تولید بیش از یک درصد تولیدات جهان) را داشته باشد و این، نوید وجود ظرفیت مناسب سرمایه گذاری و بهره وری را در بخش کشاورزی بیان می دارد. پسته، زعفران، پیاز و انگور از جمله این موارد به شمار می روند.

در همین راستا، عمده ترین سیاست های حمایت از کشاورزان به دو طریق حمایت قیمتی (قیمت تضمینی) و حمایت نهاده ای (اعطای یارانه به کود شیمیایی، سموم، علف کش، سوخت و اعتبارات دیگر) می باشد.

از آنجایی که بررسی پیامدهای الحاق ایران به سازمان تجارت جهانی از دیدگاه بخش کشاورزی به اصول و ضوابطی مربوط می شود که در موافقتنامه های مختلف کشاورزی این سازمان اشاره شده که عمدتاً بر کاهش تدریجی تعرفه ها و موانع تعرفه ای و کاهش حمایت ها تأکید می کند. در تحقیقی که توسط پژوهشگری از دانشگاه صنعتی امیرکبیر بر روی برخی از کالاهای منتخب کشاورزی انجام شده، نتایج زیر اعلام شده است:

الف- اغلب کالاهای منتخب این بخش در نرخ ارز بازار فاقد هرگونه حمایت هستند.

ب- از محصول استراتژیک گندم نه تنها حمایتی به عمل نمی آید، بلکه تولیدکنندگان این محصول در ایران در واقع به نوعی مشمول پرداخت مالیات می شوند.

پ- در مورد تعرفه های گمرکی و سود بازرگانی محصولات کشاورزی، موافقتنامه دور "اروگوئه" 24 درصد کاهش در خلال ۱۰ سال برای کشورهای در حال توسعه تأکید دارد که با توجه به نرخ متوسط تعرفه ها (حدود ۲۵ درصد) که البته انجام این کاهش چندان مشکل به نظر نمی رسد.

ت- در ارتباط با تبدیل موارد غیرتعرفه ای به تعرفه نیز به شرط آنکه بتوان با محاسبات کارشناسی دقیق معادلات آن را به تعرفه های موجود اضافه کرد، می توان نگرانی ناشی از کاهش تعرفه ها را به میزان قابل توجهی مرتفع کرد و نیز طبق موافقتنامه مذکور، مقررات کلیه موانع غیرتعرفه ای حذف و طبق محاسباتی به معادل تعرفه ای تبدیل و به تعرفه های موجود اضافه می شود.

ث- بالحق ایران به سازمان تجارت جهانی و کاهش حمایت ها، در واقع مالیات پرداختی تولیدکنندگان کاهش یافته و منجر به سودآوری بیشتر و احتمالاً افزایش تولید و کاهش واردات این محصول می شود.

ج- همه محصولات کشاورزی مشمول موافقتنامه کشاورزی در سند نهایی دور در «اروگوئه» ایران دارای موانع غیرتعرفه ای هستند و ورود بسیاری از محصولات کشاورزی ممنوع و بخش عمده ای منوط به ارائه مجوزهای متعددی از وزارتخانه های مختلف بوده است.

لذا با توجه به اینکه در وضعیت فعلی سهم بالایی از تجارت جهانی در اختیار WTO است و مرتباً بر تعداد کشورهای متقاضی عضویت در این سازمان افزوده می شود، عدم الحاق ایران به سازمان تجارت جهانی باعث خواهد شد ایران در صحنه تجارت جهانی در حاشیه قرار گیرد و این می تواند از نظر اقتصادی به زیان کشور تمام شود و این امکان وجود دارد که سازمان مذکور در مواردی اقدام به اعمال محدودیت های تجارت برای کشورهای غیرعضو کند و این گونه کشورها در تنگنا قرار گیرند.

روند فعلی تسهیل مبادلات بین کشورهای عضو سازمان تجارت جهانی در واقع منجر به این می شود که مبادلات با کشورهای غیرعضو از چنین تسهیلاتی برخوردار نباشد و این امر به خودی خود می تواند مانعی بزرگ فرا روی تجارت باشد و در نهایت منجر به انزوای تجاری این کشورها شود. همچنین کاهش حمایت ها و تعرفه های محصولات کشاورزی در ایران نمی تواند چندان نگران کننده باشد و از طرف دیگر هرچند قسمتی از حمایت های موجود باید کاهش یابد اما بخش بزرگی از انواع حمایت ها وجود دارند که الزامی به کاهش آنها نیست و می توان اینگونه حمایت ها را حساب شده تر و سنجیده تر از گذشته ادامه داد. براساس ملاحظاتی که در مورد کشورهای جهان سوم صورت گرفته، این کشورها ملزم به پذیرش تعهداتی که به نحوی با برنامه های توسعه ملی و مصالح داخلی این کشورها مغایر باشد، نیستند و قبول تعهدات دیگر منوط به موافقت با براساس منافع ملی خودمان است پس در مورد اینگونه تعهدات هم نگرانی چندان وجود ندارد.

ورود به بازار جهانی باعث می شود تولیدکنندگان و صادرکنندگان کشور اهمیت رقابت و تلاش برای بهبود کیفیت و حصول بازدهی بالاتر را درک کرده و به آن عمل کنند. این رویارویی می تواند به کشف مزیت های نسبی بالقوه بخش کشاورزی و تقویت آن منجر شود. این در حالی است که در شرایط عدم وجود روابط تجاری و عدم وجود رقابت،

تولیدکنندگان داخلی قادر به ارتقای سطح کمی و کیفی تولیدات خود نخواهند بود و تلاش جدی برای دستیابی به وضعیت بهتر و برداشتن گامی فراتر از خود نشان نمی دهند. به این ترتیب همه ساله شکاف بین تولید داخلی و تولید خارجی افزایش می یابد و موضع ما را در برابر رقبای خارجی ضعیف تر می کند. الحاق به سازمان تجارت جهانی و گام نهادن در این جهت مهم، می تواند به دور باطل فوق پایان دهد و تلاش و کوشش بیشتری را در مجموعه نظام تولیدی و صادراتی کشور ایجاد کند. در مورد کالای استراتژیک گندم، دخالت های دولت در بازار داخلی گندم به گونه ای گسترده اعمال می شود. در سال های اخیر که با افزایش خرید دولتی، گسترش یارانه نان، کنترل بازرگانی خارجی به صورت انحصار واردات گندم و ممنوعیت صادرات آن، نقش دولت فراگیرتر شده بود، با کاهش یارانه آرد و نان در مسیر برگشت به قیمت های تعادلی بازار می باشد.

هرچند در سالها ی اخیر قیمت اسمی گندم افزایش یافته ولی به سبب افزایش سریع تر هزینه ها و نرخ بالای تورم، قیمت واقعی گندم کاهش داشته است که این موضوع نشان می دهد، نرخ مبادله به ضرر گندم کاران کاهش یافته است. معیار نرخ حمایت اسمی که نشان دهنده میزان حمایت دولت است، نوسان های فراوانی داشته که این موضوع عدم انعطاف پذیری سیاست قیمت گذاری گندم را در عدم انطباق با شرایط متغیر نشان می دهد. بطوری که نرخ حمایت اسمی منفی و نشان دهنده از محصول گندم است « حمایت افزایش نیافتن تولید داخلی متناسب با افزایش تقاضا نیز سبب شد تا میزان واردات گندم به ویژه در سال های اخیر، افزایش یابد. همچنین واردات گندم با نرخ ارز یارانه ای نیز سبب شد که واردات گندم ارزان به نظر برسد و این امر زمینه تسهیل واردات گندم را فراهم کرده است. از آنجا که گندم به عنوان ماده اصلی غذایی در الگوی غذایی خانواده ها مطرح است، افزایش وابستگی به واردات خطری جدی برای امنیت غذایی کشور به شمار می رود.

پیشنهادها

باعنایت به موارد گفته شده در بخش کشاورزی، پیشنهاد می گردد:

- ۱- با توجه به گسترش دخالت های دولت در قیمت گذاری و بازار گندم، بازنگری در نقش دولت با هدف تبدیل سیاست های هدایت کننده و تسهیل کننده به جای سیاست های مداخله گرانه صورت گیرد.
- ۲- از آنجایی که تجربه گذشته نشان دهنده عدم انعطاف سیاست قیمت گذاری و بازنگری در قیمت ها متناسب با افزایش هزینه است، سیاست قیمت گذاری گندم به گونه ای تدوین شود که امکان انطباق با تغییر شرایط و بازنگری در قیمت ها متناسب با افزایش هزینه تولید را داشته باشد.
- ۳- به منظور کاهش دخالت دولت در بازاریابی داخلی و واردات گندم پیشنهاد می شود بخشی از کارکردها و فعالیت های دولت به تدریج به بخش خصوصی و تعاونی های مرکب از تولیدکنندگان گندم سپرده شود.
- ۹- کاهش تدریجی و تثبیت تعرفه های گمرکی و حذف موانع تجاری غیرتعرفه ای، مگر در مورد محصولات کشاورزی کشورهایی که با مشکل پرداخت، مواجه هستند.

انتقادات

به عقیده ی مخالفان برنامه های سازمان تجارت جهانی، این سازمان، تبدیل به تریبونی شده است که از طریق آن برخی کشورها خواسته های خود و شرکت هایشان را به کرسی بنشانند. هیچ کشوری به اندازه ی آمریکا در استفاده از سازمان تجارت جهانی برای گشودن بازارهای خارجی و دفاع از صنایع داخلی اش فعال نبوده است. این سازمان بدون توجه به حقوق کارگران و حفظ محیط زیست، از قدرت خود برای واداشتن کشورها (از جمله آمریکا) به فسخ سایر موافقت نامه ها و لغو قوانین ملی (از همه معروف تر لغو قانون مربوط به حمایت از لاک پشت های دریایی از خطر انقراض) به عنوان بخشی از مسئولیتش استفاده نکرده است. همین امر سازمان تجارت جهانی را نزد طرفداران محیط زیست و فعالان حقوق کارگری نامحسوب کرده است.

شرکت های فرا ملیتی و نهادهای مالی، طرف های عمده ی ذی النفع از قوانین و ساز و کارهای اجرایی هستند، که نهادهای مالی جهانی را رواج می دهند. اگر چه این سیاست ها را به عنوان منافع تمام شهروندان جهان عرضه می کنند، اما باز هم مقاومت در برابر پیامدهای غالباً واپس گرایانه ی چنین سیاست هایی آشکارتر و سازمان یافته تر شده است.

نتیجه گیری

الف - پیوستن به WTO بازار رقابتی بزرگی را پیش روی تولیدکنندگان ایرانی می گشاید که از طریق آن می توانند توانمندیهای خویش را جهانی سازند. در وضعیت فعلی بیشتر صادرات ایران (صادرات غیر نفتی) یا براساس تفاهم میان دولتها یا با ارزان فروشی کالاهای ساخت داخل انجام می شود که علی رغم افزایش صادرات غیر نفتی در سال های اخیر، سودی جز تورم فزاینده در بازار داخلی، نصیب اقتصاد کشور نشده و بیشتر ارز ناشی از صادرات در بانکهای بین المللی بلوکه شده و به دلیل غیر واقعی بودن بازار ارز با نرخ ارز داخلی، صادر کنندگان علاقه ای به انتقال این ارزها که می تواند سبب رونق اقتصاد و بازار داخلی گردد ندارند. در حالی که در سایه گات تولیدکننده و صادرکننده در بازار آزاد و میدان رقابتی قرار گرفته و کسب سود تنها در سایه تولید کالای مرغوبتر و تأمین نظر جامعه مصرف کنندگان بزرگ جهانی، امکان پذیر خواهد بود. بنابراین گات هم می تواند ارتقای سطح کیفیت کالای داخلی شود و هم هرگونه سرمایه گذاری تازه برای افزایش تولید را که نهایتاً به کاهش قیمت تمام شده هر واحد کالا منجر می شود، جذب کند باید توجه داشت که یکی از امیدهای ایران برای حضور آینده خود در گات محصولات متنوع بخش کشاورزی است که در فصولی از سال به دست می آیند که در مراکز خصوصی اروپا بازار مناسبی خواهند داشت، اما با وجود حمایت هایی که در سالهای اخیر از صادرات غیر نفتی صورت گرفته هنوز قدرت کافی را برای کسب سود بیشتر در این زمینه نیافته ایم. بنابراین تا زمانی که به تحول در ساختار تجارت خارجی کشور و بسترسازی اقتصادی و افزایش توان رقابت محصولات صادراتی کشور نپرداخته ایم، باید مسأله عضویت در WTO را با تأمل و اندیشه بیشتری دنبال کنیم.

ب - اقتصاد جهانی، اقتصادی است که شرکتهای و نهادهای مالی در آن فراعاملی عمل کرده و اصل تقسیم کار و تخصیص مهارت ها در آن به عنوان یک اصل پذیرفته شده است. باز بودن تجارت جهانی موجب می شود تا از ذخایر دانش جهانی بیشتر استفاده شده و موجب بهبود و بهره وری کامل از منابع تولید به صورت کاملتری می شود.

سایر اطلاعات

سایتس چیست؟

سایتس (کنوانسیون مربوط به تجارت بین المللی گونه های وحشی جانوری و گیاهی در معرض خطر) (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora) یک توافقنامه بین المللی بین دولت هاست و زیر نظر سازمان ملل متحد می باشد. هدف آن تضمین این امر مهم است که تجارت نمونه های مختلف جانوری و گیاهی بقاء این موجودات را تهدید نخواهد کرد. امروزه اطلاعات گسترده درباره وضعیت در معرض خطر بسیاری از گونه های پر اهمیت نظیر ببر و فیل نیاز به چنین انجمنی را آشکار می سازد. اما زمانی که ایده ایجاد سایتس برای اولین بار در دهه ۱۹۶۰ شکل گرفت، مبحث بین المللی برای تنظیم تجارت گونه های حیات وحش به دلایل حفاظتی ایده ای نسبتاً جدید بود. با این دید، نیاز به سایتس کاملاً واضح و روشن است. تخمین زده می شود بطور سالانه، تجارت بین المللی گونه های حیات وحش میلیاردها دلار ارزش داشته باشد و شامل صدها میلیون نمونه گیاه و حیوان گردد. بسیاری از گونه های حیات وحش مورد تجارت در معرض خطر نیستند اما وجود یک توافقنامه برای تضمین پایداری تجارت و به منظور حفاظت این منابع برای آینده مهم است.

راهنمای اطاق بازرگانی ایران ICCIM

پایگاه اطاق بازرگانی ایران. حاوی بخش های متفاوت در مورد حقوق ایران و وضعیت و اطلاعات و راهنمایی هایی در مورد تجارت با دیگر کشورها و روابط تجاری آنها با ایران، تجارت در ایران و قوانین و مقررات مربوط به آن، نشانی مراکز مختلف مربوط و اطاق بازرگانی دیگر کشورها .... همچنین متن کامل مجله اطاق بازرگانی بر روی این پایگاه قابل دسترسی است.

مجموعه قوانین و مقررات بازرگانی ایران

شبکه نقطه تجاری ایران

مجموعه ای از قوانین و مقررات بازرگانی را جمع آوری کرده است که شامل بخشنامه ها و دستورالعمل ها نیز می شود.

مجموعه مقالات حقوق تجارت و قراردادها از شبکه SSRN

بخشی از مجله مرکز تحقیقات علوم اجتماعی آمریکا که حاوی صدها مقاله علمی که در معتبرترین مجلات حقوقی به چاپ رسیده یا خواهند رسید و نیز کارهای تحقیقی در مراکز علمی و دانشگاهی آمریکاست. بسیاری از مقالات بصورت متن کامل ارائه شده و برخی نیز بصورت خلاصه مقاله است. لذا پایگاهی بسیار غنی و غیر قابل اجتناب برای تحقیق می باشد.

مرکز مطالعات حقوق تجارت بین الملل Lex Mercatoria

پایگاه مرکز مطالعات حقوق تجارت بین الملل. حاوی کتابشناسی و گزارشاتی در مورد جنبه های مختلف حقوق تجارت بین المللی. در این پایگاه برخی مقالات و گزارشات به صورت متن کامل قابل دسترسی می باشد.

پانویس

۱. پایگاه اینترنتی سازمان تجارت جهانی

۲. (اسفندیاری، امیر. ساختار سازمان تجارت جهانی. تدبیر، ش. شماره (۱۵۸ تیر ۱۳۸۴

۳. دکتر صباغیان، علی، مجامع جهانی، همشهری آنلاین.

۴. علی رضایی آبادچی - دانشجوی کارشناسی ارشد مهندسی صنایع - مدیریت سیستم - دانشگاه صنعتی امیرکبیر
تحت نظارت و راهنمایی دکتر علی محمد کیمیاگری

۵. For an updated list of WTO members, see here Members and Observers, World Trade Organization

۶. J.H. Jackson, Sovereignty ۱۰۹

۷. IRAN TRADE LAW | process ۱

۸. IRAN TRADE LAW | Submission of Memorandum on the Foreign Trade Regime ۳

۹. IRAN TRADE LAW | ارائه پرسشهای اعضای سازمان تجارت جهانی در خصوص گزارش رژیم تجارت خارجی ایران به وزارت بازرگانی

۱۰. IRAN TRADE LAW | process

۱۱. IRAN TRADE LAW | process

۱۲. IRAN TRADE LAW | Multilateral Negotiations ۹

۱۳. گزیده هایی از سایر منابع موجود—